

Tekna er fagforeningen for 117 000 naturvitere, teknologer og studenter. Våre medlemmer har høyere utdanning og representerer viktige kunnskapsmiljøer i Norge.

Foto: Getty Images

Teknas innspill til statsbudsjettet for 2027

Norge står i en tid med økt geopolitisk usikkerhet, raske teknologiske skift og tiltakende klima- og naturutfordringer. Samfunnssikkerhet og beredskap avhenger i økende grad av tilgang på kompetanse, robust infrastruktur og evne til samordnet handling på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer. Et robust samfunn forutsetter fagmiljøer som kan utvikle, forstå og drifte teknologien, infrastrukturen og naturgrunnlaget vi er avhengige av.

Teknas innspill tar utgangspunkt i totalberedskap: evnen til å forebygge, håndtere og komme styrket ut av kriser gjennom helhetlig kompetanse, kapasitet og samhandling. Når risikoen øker, blir praktisk realfagskompetanse i skolen, kommunene, forskningsmiljøene og næringslivet avgjørende for gjennomføringsevne, omstilling og sikkerhet.

Teknas innspill til statsbudsjettet 2027 – Marskonferansen

Norge står i en tid der geopolitiske spenninger, klimaendringer og teknologiske skift gjør samfunnssikkerhet til en av de mest presserende politiske oppgavene. Et robust samfunn forutsetter tilgang på fagfolk som kan forstå, utvikle og drifte teknologien, infrastrukturen og naturgrunnlaget vi er avhengige av. Når risikoen øker, blir den praktiske realfagskompetansen i skolen, kommunene, forskningsmiljøene og næringslivet en nøkkel for beredskap og gjennomføringsevne.

Tekna vil med dette innspillet løfte frem områder der strategiske politiske prioriteringer kan styrke vår samlede motstandskraft og gjøre Norge mer robust i møte med økende risiko og mer komplekse samfunnsutfordringer. Dette er kjernen i totalberedskap: evnen til å forebygge, håndtere og komme styrket ut av kriser gjennom helhetlig kompetanse, kapasitet og samhandling.

1. Kunnskap er beredskap

Norge mangler realfagskompetanse innen mange av våre samfunnskritiske områder. Vi ser en varig nedadgående trend når det gjelder rekruttering til realfagene, både på videregående og i høyere utdanning. Dette bidrar til avvikling av studieprogrammer og svekker våre kompetansemiljøer i høyere utdanning, og får konsekvenser for tilgang på kompetanse innen kritiske. Skal vi sikre omstilling og beredskap, må kompetansepolitikken styrkes helhetlig.

Tekna mener:

- Budsjettet må gjenspeile en gjennomgående realfagssatsning gjennom hele skoleløpet og ut i arbeidslivet gjennom konkrete tiltak/strategi.
- Det må etableres tiltak for å rekruttere og beholde realfagslærere.
- Basisfinansieringen i UH-sektoren må styrkes for å sikre forutsigbare rammer for forskning og utdanning.
- Offentlig finansiering av forskning må trappes opp og ikke begrenses til ekstrabevilgninger til noen få politisk utvalgte områder. Økte forskningsmidler må i hovedsak være åpne, søkbare og tilgjengelige for relevante kompetansemiljøer.
- Forskningsrådets konkurransearenaer må styrkes for å sikre kvalitet, åpen konkurranse og effektiv bruk av forskningsmidler.
- Omstilling og beredskap forutsetter kontinuerlig kompetansepåfyll, også for høyt utdannede, særlig innen teknologi og realfag.
- Fulltidsstudenten må gjenopprettes, og det må igangsettes en opptrapping frem mot 1,5G i 2029.

2. Styrket kommunal beredskap

Kommunene er førstelinjen i samfunnssikkerheten, men står i dag i et økende krysspress: stram økonomi, flere lovpålagte oppgaver, mangel på ingeniører og økende risiko fra klimaendringer, naturfare og digitalisering. Kompetanse er nøkkelen til å redusere sårbarhet og unngå kostbare skader.

God naturforvaltning og bevaring av økosystemer er også beredskap: natur som binder vann, reduserer flom, demper erosjon og skjermer lokalsamfunn mot skade. Forebygging og drift svekkes når kapasiteten mangler noe som får store konsekvenser på lang sikt.

Tekna mener:

- Kommuneøkonomien må styrkes for å sette kommunene i stand til å møte tiltakende utfordringer i sektoren.
- Manglende vann- og avløpskompetanse i kommunene, kombinert med et presset leverandørmarked, gjør det nødvendig med bedre samordning av utbygging av renseanlegg for å sikre faglig gode løsninger og kostnadseffektiv gjennomføring.
- Den nye Oslofjordplanen i 2026 må etablere et solid kunnskapsgrunnlag om fjordens tåleevne, fastsette grenseverdier for næringssalter og tydelig fordele ansvar for tiltak mellom sektorer og utslippskilder.
- Selvkostprinsippet må suppleres med statlige investeringsbidrag til moderne renseanlegg av stor miljømessig betydning. Statlige tilskudd bør prioriteres til interkommunale prosjekter med høy rensegrad og potensial for å bygge robuste fagmiljøer.
- Det må stilles strengere krav til avrenning fra landbruket, og bevilges midler til kartlegging av miljøtilstanden og langsiktig restaurering av økosystemene under vann.
- Regjeringen må legge fram en egen sak om regionalisert vann- og avløpsforvaltning med statlig medvirkning, der økonomiske insentiver for høyere rensegrad inngår.
- Kommuner må stimuleres til å delta i større felles renseprosjekter med høy miljøeffekt, og ikke møtes med byggestopp eller kortsiktige krav om lokale løsninger.
- Regjeringen må sikre økt kapasitet innen vann og avløp, naturfare, klima og teknisk drift. Det forutsetter statlige virkemidler som legger til rette for forpliktende interkommunalt samarbeid, slik at kommunene kan bygge robuste fagmiljøer, oppnå bedre samfunnsøkonomi og realisere mer naturvennlige løsninger.
- I statsbudsjettet må naturforvaltning og naturrestaurering prioriteres som forebyggende beredskap.
- Kommunenes kapasitet for digital sikkerhet og IKT-drift må styrkes gjennom statlige ramme og virkemidler. Investeringer i kritisk infrastruktur og forebygging må prioriteres for å redusere sårbarhet, styrke beredskapen og begrense konsekvensene av klimaendringer og digitale trusler.
- Regjeringen må ta ansvar for å etablere arenaer for dialog mellom fagmiljøer, slik at utbygging av kraft og nett skjer på en helhetlig og bærekraftig måte som ivaretar naturverdier.

3. Muliggjørende teknologi og infrastruktur som grunnmur for nasjonal beredskap

Kunstig intelligens, kvanteteknologi og digital infrastruktur er nå grunnleggende for samfunnets sikkerhet. Teknologiene gir store muligheter, men gjør oss også mer avhengige av robuste fagmiljøer og nasjonal kapasitet. Norge må sikre kontroll over teknologi som er kritisk for sikkerhet, personvern og næringsutvikling.

Ifølge det internasjonale energibyråets siste verdensomspennende energianalyse er vi i elektrisitetens alder. Det er for eksempel vanskelig å sørge for rent vann uten elektrisitet, de økonomiske systemene i Norge er avhengig av strøm og elektrisitet er per nå også en av de viktigste nøklene til å kutte utslipp. Energisikkerhet og tilstrekkelig og robust infrastruktur er derfor helt essensielt.

Tekna mener:

- Norge må bygge varig nasjonal kapasitet innen kunstig intelligens, kvanteteknologi og tungregning, og sikre at denne forankres i sterke fagmiljøer og offentlig infrastruktur
- Helseteknologi må regnes som beredskapskritisk, og sikre langsiktige investeringer og nasjonal kontroll over sentrale løsninger.
- Regjeringen må sikre etablering av flere norsk-eide datasentre med klare krav til datatyper, prioritet i kraft- og nettilgang, tilgang på egnede arealer og effektiv utnyttelse av overskuddsenergi, samtidig som verdifull natur ivaretas.
- Nasjonal suverenitet i plattformøkonomien må utvikles gjennom målrettede investeringer i egen innovasjon og utvikling av konkurransedyktige nasjonale, nordiske og europeiske plattformer.
- Innovative anskaffelser må tas i bruk systematisk for å drive effektiv utvikling
- Norge må prioritere å bygge ut mer fornybar energi og kraftnett.
- Norge trenger en oppdatert konkret handlingsplan for energieffektivisering med virkemidler, tallfestede mål og bevilgninger. Hovedtrekkene i bygningsenergidirektivet fra 2024 bør innføres.
- Regjeringen må gjennomføre planen om å evaluere Norgespris innen utgangen av 2026.
- Regjeringen bør etablere en helhetlig virkemiddelpakke for CO₂-håndtering innrettet for å realisere karbonfangst fra industrianlegg som har fossile eller biogene CO₂-utslipp.
- Regjeringen må legge til rette for måloppnåelse knyttet til redusert energibruk i bygg, økt solenergiproduksjon og utbygging av land- og havvind i tråd med fastsatte mål for 2030 og 2040.

4. Beredskap som virker i praksis

Beredskap fungerer bare når kompetanse, teknologi og kapasitet er på plass. Forsvaret skal rustes opp. Politiet trenger mer digital spisskompetanse, kommuner og statlige virksomheter må håndtere komplekse sårbarheter, og helsetjenesten må ha teknologi som sikrere effektiv helsehjelp og som fungerer i kriser. Utslippsreduksjon med for eksempel CCS, energiomstilling og økende naturrisiko gjør kompetansebehovet enda tydeligere. Å ta vare på naturen er også en del av beredskapen: robuste økosystemer reduserer risikoen ved ekstremvær og styrker samfunnets motstandskraft. God klimatilpasning på hjemmebane gjør Norge mindre sårbart i en urolig verden.

Tekna mener:

- Politiet må styrkes med avansert, teknologisk spisskompetanse gjennom åpning av flere sivile stillinger
- Omstilling i helsesektoren forutsetter at helseteknologinæringen gis gode rammevilkår, og at LUP og Helseteknologiordningen styrkes.
- Regjeringen må styrke den nasjonale helseberedskapen og sørge for robuste internasjonale avtaler som sikrer tilgang til legemidler og medisinsk utstyr.
- Regjeringen må styrke fagmiljøene for håndtering av naturrisiko, energisikkerhet og digitale systemer, og legge til rette for regional kunnskapsdeling mellom kommuner.
- Bevilgningene til flom- og skredsikring til NVE og kommunene må økes i tråd med Gjerdrumutvalgets anbefalinger, og drift og vedlikehold av vei og bane må styrkes for å møte klimaendringer som allerede er her.
- Regjeringen må øke bevilgningene til oppfølging av naturmeldingen med minst 1 mrd. kroner og legge frem en forpliktende budsjettmessig opptrappingsplan for 2027–2030.
- En vellykket grønn omstilling forutsetter solid teknologisk kompetanse og koordinert innsats på tvers av sektorer. Regjeringen må styrke den nasjonale omstillingsevnen og prioritere investeringer i effektive klimatiltak som bidrar til reell omstilling i næringslivet. Kvotekjøp kan ikke erstatte nødvendige nasjonale utslippskutt.

5. Et konkurransedyktig og robust næringsliv

Norsk næringsliv må stå sterkere i en global teknologikonkurranse. Evnen til å utvikle, ta i bruk og skalere ny teknologi er avgjørende i verdiskaping, grønn omstilling og beredskap. Teknologi- og kunnskapsintensive næringer trenger stabile rammer og tilgang på kompetanse i hele verdikjeden.

Norge svekker sin innovasjonssposisjon, særlig på grunn av lav tilgang til risikokapital og fall i patentering og teknologiekspert. Dette skaper et finansieringsgap i «dødens dal», der mange FoU-prosjekter stopper opp før de treffer markedet. Det trengs en helhetlig strategi, bedre risikodeling og målrettede virkemidler for å utløse mer privat kapital.

Tekna mener:

- Rammevilkårene for kunnskaps- og teknologibaserte næringer må styrkes
- Midlene som finansierer Nærings Ph.d. og IPN må økes. Avslagsprosenten er meget høy, og potensialet i ordningen oppfylles ikke med dagens ramme.
- De teknisk industrielle instituttene må styrkes. Dette samarbeidet mellom akademia, næringsliv og offentlig sektor er særlig viktig for omstilling og beredskap.
- Tilgangen på risikokapital i tidlig – og vekstfase for oppstartsbedrifter må forbedres. Det trengs en strategi for tidligfaseinvesteringer og kommersialisering av forskning.